

ЛИТВИНСЬКА Тетяна Юріївна,
*старший викладач кафедри мовної
підготовки, Київський інститут
Національної гвардії України*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ТЕРМІНА ТА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Як слова або словосполучення спеціальної мови, запозичені або створені для точного вираження спеціальних понять або позначення спеціальних об'єктів, терміни в мові виникають в результаті прагнення мови передати інформацію якомога точніше і лаконічніше, без можливості суб'єктивного тлумачення.

Особливо це стосується військового матеріалу, термінологічне багатство якого вимагає від комуніканта доброго знання як іноземної військової термінології, так і відповідно української мови, а також уміння правильно її використовувати. Це пов'язано з тим, що термін однією мовою зазвичай перекладається відповідним терміном іншою мовою, а за відсутності перекладацького відповідника цією мовою використовуються такі прийоми, як заміна синонімом, тезаурус та описовий переклад.

Військові терміни – це спеціальні назви зі складною або простою формальною структурою, що позначають професійно визначені поняття у військовій сфері (військова техніка, наука, життя підрозділу, справи тощо), семантична структура яких включає в себе поняття «битва» та «армія».

Якщо відійти від загальної проблеми перекладу, то питання термінології є чи не найважливішим у військовому перекладі. Військові матеріали всіх жанрів характеризуються масовим використанням різноманітних військових термінів. Стрімкий розвиток військової науки та військової техніки призводить до появи нових термінологічних словосполучень і термінів. Термінологічний шар лексики постає найбільш динамічним елементом військової літератури, а його стрімкий розвиток змушує регламентувати використання термінів на законодавчому рівні та певною мірою уніфікувати їх.

Майже в усіх країнах видаються спеціальні термінологічні словники, довідники і тезауруси з даної галузі знань, створюються спеціальні термінологічні комітети для уніфікації наукової термінології. Така масштабна робота є абсолютно необхідною. Це пов'язано з тим, що без упорядкованого словника розуміння військових документів стає дедалі складнішим.

Багато дослідників, розглядаючи основні положення семантичної теорії, зазначають, що слова - це мовні знаки, які втілюють значення, а значення - це здатність знака асоціюватися з різними об'єктами дійсності, поняттями або різноманітними відношеннями, що складаються одночасно між поняттями чи ідеологіями, або між ними [4, с. 272].

Термін – це слово з властивостями, що належать до особливої категорії мовних символів. На відміну від звичайних слів, терміни можуть бути пов'язані лише з одним об'єктом дійсності (поняттям, групою тотожних об'єктів, одним значенням) [4, с. 273].

Якщо обмежитися військовою тематикою, то доведеться визнати, що в межах цієї величезної сфери існує низка напрямків, які можна розглядати як самостійні галузі діяльності або знання. Тому некоректно говорити про загальне поняття «військова термінологія». Слід розрізняти організаційні терміни, тактичні терміни, військово-технічні терміни, терміни, що стосуються різних видів військ, родів військ тощо [3, с. 11].

У цьому сенсі однозначність терміна не слід плутати з його перекладом на іншу мову. Це пов'язано з тим, що перекладений еквівалент терміна не має його значення, а лише один з можливих еквівалентних варіантів [3, с. 127].

Коли один і той самий символ використовується в різних військових сферах, слід говорити про різні терміни, а не про неоднозначність термінології. Наприклад, американський термін "командування" використовується в різних сферах військової справи: як організаційна одиниця він відповідає українським військовим термінам група і команда; як штабний термін, він відповідає українським військовим термінам командування, штаб та управління; як термін, що стосується навчання,

відповідає українському військовому терміну наказ; як військово-технічний термін відповідає українському військовому терміну командний імпульс.

Ці приклади показують, що одне й те саме слово в різних сферах військової справи виступає в ролі різних термінів.

Сукупність термінів певної галузі знань становить її термінологію. Розрізняють такі види термінології: види і роди збройних сил; види озброєнь; організаційна термінологія; загальнотактична термінологія; штабна термінологія; військово-політична термінологія; термінологія управління та контролю; військово-топографічні терміни.

Ці види термінів об'єднані одним загальноживаним військовим терміном. Військова термінологія необхідна у військовій справі, оскільки тільки вона дозволяє відокремити військову справу від інших галузей людської діяльності [2, с. 69].

У межах кожного типу військової термінології всі терміни цієї військової галузі завжди є однозначними. Тобто терміни не мають синонімів, але зрідка трапляються терміни, які дуже близькі за своїм значенням.

Військові терміни зазвичай поділяють на такі категорії:

- Офіційна термінологія, що складається зі статутних термінів;
- Нестатутні терміни: використовуються військовослужбовцями в усному мовленні та в певній військовій літературі, але не є офіційно прийнятими.

Офіційна військова термінологія – це система лексичних одиниць, які репрезентують поняття військової науки і використовуються у спеціальних сферах комунікації.

Як периферійний шар лексики, військова термінологія має різноманітні зв'язки із загальноживаною лексикою мови. Військова наука та військова справа поділяються на низку окремих галузей і тому розрізняють військово-технічні терміни, тактичні терміни, військово-організаційні терміни, терміни, специфічні для роду військ, та терміни, специфічні для військової галузі, відповідно.

До нестатутних термінів належать слова та комбінації частин військових термінів, які виникли переважно в середовищі військовослужбовців і зазвичай

використовуються лише у збройних силах, хоча деякі підрозділи можуть розширювати їх використання [1, с. 41].

Слід зазначити, що позаправова лексика містить лексику з різним емоційним забарвленням, і такі слова та словосполучення часто не зрозумілі за межами збройних сил.

До особливостей англо-американської просторової військової термінології можна віднести: використання спеціальних військових термінів як матеріалу для утворення нових лексичних та лексичних одиниць, інтенсивне використання різноманітних аббревіатур та скорочень, інтенсивне запозичення розсекречених та інших елементів з технічної термінології.

Список використаних джерел:

1. Балабін В. В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні : монографія. К. : Логос, 2018. 492 с.
2. Білан М. Б. Лексико-семантичні проблеми військового перекладу / редкол. : М. Б. Білан (гол. ред.) К. : Логос, 2020. 244 с.
3. Лісовський В. М. Військово-спеціальний переклад: (англ. мова). підручник у трьох томах. К. : ВІКНУ, 2017. 657с.
4. Лисичкіна І.О., Лисичкіна О.О. Сучасний військовий соціолект як проблема міжкультурної комунікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. 2022. № 56. С. 272-274. doi: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.20.22.56.60>